

ימי עיון בתנ"ך תשע"ז

שם השיעור (שיעור מס') כשהארכיאולוגיה אינה פוגשת את ההיסטוריה - על סתירות בין מקורות

חוץ מקראיים לממצא הארכאולוגי (400-97-0)

שם המרצה (כתובת דוא"ל) יצחק מייטליס (meitlis7@gmail.com)

ירושלים

מכתבי אל עמארנה (מאה 14 לפנה"ס)

1. למלך אדוני אמור: כה אמר עבדחבה עבדך. לרגלי אדוני המלך שבע פעמים ושבע פעמים נפלתי. מה עשיתי למלך אדוני? הם משמיצים אותי לפני המלך אדוני: "עבדחבה מרד במלך אדוני". ראה באשר לי, לא אבי ולא אמי הושיבוני במקום הזה, אלא זרוע המלך החזקה הכניסה אותי לבית אבי, מדוע דווקא אני אפשע במלך אדוני? כל עוד אדוני המלך חי; אומר אני אל נציב המלך אדוני, "מדוע אוהב אתה את העפירו, אך את מושלי הערים אתה שונא?" לכן אני מושמץ לפני המלך אדוני.

הואיל ואני אומר: "אבודות ארצות המלך אדוני", לכן אני מושמץ לפני המלך אדוני, כי המלך אדוני הציב כאן חיל-מצב, אך את כולם שבה ינחמו. ואת החיילים החזיר אל ארץ מצרים....

ועתה המלך אדוני, אין כאן חיל-מצב, על כן ידאג-נא המלך לארצו. כל ארצות המלך אדוני ערקו, אלמלכו הרס את כל ארצות המלך, ולכן ידאג-נא המלך אדוני לארצו. ואנוכי אומר: "הייתי בא אל המלך אדוני לראות את עיני המלך אדוני", אך עזים מעשי האיבה נגדי, לכן איני יכול להיכנס אל המלך אדוני.

יישר-נא בעיני המלך לשלוח חיל-מצב וכך אוכל לבוא ולראות את עיני המלך אדוני, כל עוד המלך אדוני חי; תמיד כאשר יצאו הנציבים, הייתי אומר להם: "אבודות ארצות המלך!" אבל הם לא הקשיבו לי. אבודים כל מושלי-הערים; לא נותר מושל-עיר נאמן למלך אדוני.

ייתן-נא המלך דעתו לצבא הסדיר, ושיצא הצבא הסדיר של המלך אדוני. אין עוד ארצות למלך, העפירו שדדו את כל ארצות המלך. אם יהיה כאן צבא סדיר עוד בשנה הזאת, תישארנה ארצות המלך אדוני; אך אם לא יבוא צבא סדיר, תאבדנה ארצות המלך אדוני.

לסופר המלך אדוני, כה אמר עבדחבה עבדך: "הבא-נא את דברי במלים יפות אל המלך אדוני. אבודות כל ארצות המלך אדוני!"

2. *למלך אדוני, אמור: כה אמר עבדחבה עבדך: לרגלי אדוני שבע פעמים ושבע פעמים נפלתי. ראה, באשר לכל דברי המלך אדוני, הביאו אלי צבא סדיר לתוך קעילה להילחם בי. ראה את המעשה אשר עשה/עשו נגד עבדך. חצי נחשת...

ימי עיון בתנ"ך תשע"ז

ראה, ארץ ירושלים זו - לא אבי ולא אמי נתנו לי אותה, זרוע המלך החזקה נתנה לי אותה. ראה מעשה זה! זה מעשה מלכאלו ומעשה בני לבאיה אשר נתנו את ארץ המלך לעפירו! ראה, המלך אדוני, הצדק עמי באשר לכושים.

ישאל-נא המלך את הנציבים, כי הבית חזק מאוד והם זממו לבצע פשע חמור מאוד: לקחו את כליהם ופרצו את עליית-הגג. אם ישלח המלך לארץ ירושלים חיל-מצב עם... עבדים, ידאג-נא המלך להם. כל הארצות בידם. וישאל-נא מלכי עליהם/עליהן. ולו יהיה הרבה מזון, הרבה שמן, הרבה לבוש, עד שיעלה פורו, נציב המלך, לארץ ירושלים.

אדיה הסתלק עם חיל-המצב, החיילים שנתן המלך. ידע-נא המלך שאדיה אמר אלי: "ראה, הוא פטרני". אל תעזוב אותה (את העיר). ועוד בשנה זו שלח אלי חיל-מצב ושלח נציב מטעם המלך, לכאן שלחתי שיירות אל המלך אדוני, אסירים, חמשת אלפים... שמונה מובילים לשיירות המלך נלכדו בשדה אילון. יידע-נא מלכי אדוני שלא אוכל עוד לשלוח שיירה אל המלך אדוני. לידיעתך!

ראה, מלכי השכין את שמו בארץ ירושלים לעולם. ואינו יכול לעזבה, את ארץ ירושלים.

אכן פשעו נגדי האנשים הכושים. כאצבע שלא נרצחתי ביד הכושים בתוך ביתי. יחקור-נא המלך אדוני, וישאל עליהם שבע פעמים ושבע פעמים ידאג-נא לי המלך....

מגידו

3. מסע תחותימס השלישי (אמצע המאה ה 15 לפנה"ס)

"הלא ככבוש אלף ערים כבוש מנתי (מגידו)".

"וימודו את העיר הזאת וישפכו עליה סוללה ויבנו עליה [דייק עצים] מכל עץ ירק..."

"ויבוא מגידו, והוד רוממותו שם עליהם מצור קרוב לשבעה חדשים"

4. מכתבי אל עמארנה (אמצע המאה ה 14 לפנה"ס)

מכתב 243: אל המלך אדוני, שמשי ואלוהי אמור! כה דבר בירידיה העבד הנאמן למלך: לרגלי המלך אדוני, שמשי ואלוהי שבע ושבע פעמים נפלתי. שמעתי את דברי המלך ושמשי, וכעת שומר אני את מגידו, עיר המלך אדוני יומם ולילה. ביום שומר אני מהשדות בעזרת מרכבות וב (לילה) שומר אני את חומות (עיר) המלך אדוני. והנה חזקה לעת הזאת איבת החבירו בארץ. וידע נא (זאת) המלך אדוני, על ארצו.

חצור (מאה ה 18 לפנה"ס)

5. מכתבי מארי

א. *שמונה וחצי מנה בדיל בשביל ורי-תלך בליש. 30 מנה בדיל בשביל אבני-אד מלך חצור.

ימי עיון בתנ"ך תשע"ז

ב. * [אם] השליחים העוברים מבבל, אשמונה, אכלתום, כרנה, קברה וארפחה, אשר נשלחים אל ימחד, קטנה, חצור, יגיעו, האתן להם ללכת או אעצרום? ואם השליחים (העוברים) מימחד, קטנה, חצור וכרכמיש [אשר נשלחים אל בבל, אשנונ]ה, [קברה?], ארפ[חה], [אכלתום? וכרנה? יגיעו, האתן להם ללכת] או אעצרום? כך או אחרת, יכתוב נא לי אדוני את החלטתו.

שומרון (מאה 8 לפנה"ס)

6. "[השון]מרונים אשר באו בדברים עם מלך... שלא להשתעבד... מס, ויצאו לקרב... חזרתי וישבתי את שומרון יותר משהייתה קודם, ואנשים מארצות כיבושי הבאתי לתוכה." (סרגון)

עזקה (מאה 8 לפנה"ס)

7..האל אשור אימץ את רוחי ויצאתי אל ארץ יהודה. בהמשך מסעי, את המס של מלכי ארץ פלשת קבלתי. בעזרת הכוח של האל אשור, אדוני, את המחוז של חזקיהו מיהודה כמו[...]. העיר עזקה, מבצרו, אשר בין גבולי ובין ארץ יהודה, אשר כמו קן נשרים שוכנת על גבי רכס הר כמו פגינות ברזל ללא ספור נישאים מגדליה לשמים חומותיה בצורות ומתחרות (בגובהן) בהרים הנישאים. למראה עיניים, כאילו מן השמים צץ ראשן. צרתי על העיר בסוללות עפר כבושות, באילי-מצור חזקים מוגשים, בהסתערות חיל-רגלים גיבורי...את מתקפת סוסי ראו, את קול צבאות האל אשור העצומים שמעו, ופחד לבבם...את העיר עזקה הקפתי ולכדתי, שללם שללתי, הרסתי, החרבתי ושרפתי באש (סרגון)